

De nieuwe donorwet

Zoals bekend gaat per 1 juli a.s. de nieuwe donorwet in¹. In het nieuwe donorregister vult iedereen die 18 jaar of ouder is in of hij of zij na het overlijden wel of geen organen en weefsels wil doneren. Mocht je na 1 september nog niets hebben ingevuld, krijg je een brief met de vraag of je je keuze wilt invullen. Mocht je na zes weken niets hebben ingevuld, ontvang je een tweede brief. Als je opnieuw niets invult, ben je in principe donor.

Er zijn vier keuzes:

- 1) je geeft toestemming,
- 2) geen toestemming
- 3) partner/familie beslist,
- 4) iemand anders beslist.

In dit stuk ga ik in op orgaandonatie na het overlijden (postmortale orgaandonatie). Naast een korte bespreking wat het inhoudt, ga ik in op enkele pastorale en ethische aspecten die samenhangen met de keuze voor wel of niet donor-zijn. Hiermee wil ik u en jou informatie aanreiken die kan helpen om te komen tot een keuze.

Allereerst zij opgemerkt dat orgaandonatie alleen mogelijk is als iemand in het ziekenhuis overlijdt. Iemand ligt op de IC en wordt beademd. Mensen die thuis overlijden, kunnen alleen weefsels doneren zoals huid, bot, kraakbeen en pezen.

Er zijn twee soorten orgaandonaties na het overlijden:

a) Heartbeating (hartkloppende) donatie: De heartbeating donor is iemand die overleden is, maar bij wie het hart nog kunstmatig op gang gehouden wordt (vandaar heartbeating). Het gaat om iemand die hersendood is maar nog aan de beademing ligt. In geval van hersendood zijn de hersenen volledig en voor altijd kapot. Het verschil tussen hersendood en coma is dat er bij coma nog wel elektrische activiteit is in de hersenen maar bij hersendood niet. Hersendood wordt vastgesteld door een uitgebreid protocol. Tijdens en na de onderzoeken krijgt het hart zuurstof door machine. Doordat het hart en organen zuurstof krijgen, blijft donatie van organen mogelijk. De borstkas gaat op en neer, het hart klopt en het lichaam is warm. Toch is de patiënt medisch en voor de wet echt dood.

b) Non heartbeating donatie: Hierbij is de donor iemand die overleden is, en bij wie het hart niet meer klopt. Als de arts zeker weet dat behandelen geen zin meer heeft en de patiënt doodgaat, moet de behandeling stilgezet worden. De machine gaat uit. Alleen als de bloedsomloop dan binnen 2 uur stilstaat, is orgaandonatie mogelijk. Zodra de bloedsomloop stopt, wacht de arts nog vijf minuten. Dan weet de arts zeker dat het hart niet meer vanzelf gaat kloppen en is de patiënt dood.

---

¹ zie voor meer over dit alles op www.donorregister.nl. Vanuit deze site is veel informatie te vinden.

In geval (b) is er na het overlijden veel minder tijd om afscheid te nemen van de overledene omdat er niet als geval (a) nog doorbloeding is van de organen. De donor gaat meteen na de genoemde vijf minuten naar de operatiekamer. Dat kan emotioneel zwaar zijn voor nabestaanden.

In geval (a) is een ethische vraag die leeft of hersendood wel echt dood is? Dat is inderdaad het geval, de hersenen zijn gestopt met werken en dat is onomkeerbaar. Dat de borstkas nog op en neer gaat, de bloedsomloop nog op gang blijft, de huid warm blijft aanvoelen, de hartslag nog zichtbaar is, we moeten bedenken dat het lichaam dit niet zelf doet. Hier ligt dan ook m.i. geen ethisch probleem.

Toch voelt het nog wel alsof de overledene leeft en dat kan moeilijk zijn.

Om tot een keuze te komen, spelen nog een paar dingen een rol:

Integriteit (onschendbaarheid) van het lichaam. Je hebt je lichaam en je leven van God gekregen. In hoeverre is je lichaam zo persoonlijk dat het alleen aan jezelf toebehoort? Staat het je vrij om een deel daarvan aan een ander te geven. Voor sommige christenen ligt de zeggenschap over het lichaam bij de Schepper, voor én na de dood. Volgens een ander mag je het geschapen lichaam juist inzetten om anderen te helpen en daarmee de Schepper te eren, hier past het begrip rentmeesterschap. Ik denk dat de Bijbel zeker ruimte geeft voor het laatste, ik denk aan de tekst uit 1 Joh. 3:16 "Hieraan leerden wij de liefde kennen, dat Hij voor ons Zijn leven heeft gegeven. Ook wij moeten voor de broeders het leven geven". Vanuit naastenliefde een deel van je lichaam afstaan om een ander te helpen, of zelfs een leven te redden. Orgaandonatie vanuit naastenliefde is zeker een goede bijbelse lijn.

Wat betreft het punt van integriteit kan ook worden gewezen op het balsemen van Jozef (Gen. 50:26). En bij het balsemen in het oude Egypte werden – anders dan tegenwoordig - organen verwijderd.

Een ander ethisch punt is, het overdragen van persoonskenmerken van de donor. Dat geldt bij hersenweefsel en geslachtsorganen. Belangrijke constatering is dat de donorwet niet gaat over deze lichaamsdelen. De donorwet gaat over de volgende organen en weefsels en een donor mag ook kiezen welke organen/weefsels hij/zij beschikbaar wil stellen:

organen: alvleesklier, darmen, hart, lever, longen en nieren;

weefsels: bloedvaten, botweefsel, hartkleppen, kraakbeen, pezen, huid en oogweefsel.

Wat betreft hersenen, voor hersendonor is aparte registratie nodig bij NHB (Nederlandse Hersenbank). Als orgaandonor ben je dus niet automatisch hersendonor. En hersendonatie is voor hersenonderzoek².

Een ander punt dat kan spelen, is de vraag hoe zie je eruit na transplantatie en hoe is dat voor de nabestaanden? Bij voorbeeld het wegnemen van weefsel? Ze nemen niets weg op plaatsen die zichtbaar zijn als iemand wordt opgebaard³. Maar dit zijn wel emotionele zaken die ook een rol spelen (zie ook noot 3).

---

² zie voor meer informatie www.hersenenbank.nl

³ zie de site van de Nederlandse Transplantatiestichting www.transplantatiestichting.nl. Wat betreft oogweefsel, bij donatie van oogweefsel worden de oogbollen verwijderd en vervangen door protheses. Daarna worden de ogen gesloten zodat uiterlijk niets te zien is, aldus een folder over weefseldonatie (www.nhg.org). Wat betreft huiddonatie, de huid van de donor wordt erg wit.

Naast de vraag, *mag* je orgaandonor zijn, kun je ook de vraag hebben, zou je eigenlijk donor *moeten* zijn. Of dat je alleen een orgaan zou mogen ontvangen als je ook wilt geven? (wederkerigheidsprincipe). Maar dat laatste is aanvechtbaar. Heeft een roker dan ook geen recht op medische zorg bij ziekte die het gevolg is van zijn rookgedrag? Het is wel de vraag of het consequent is en christelijk als je wel zou willen ontvangen maar niet wilt geven.

Belangrijk blijft echter dat de beslissing om donor te worden nooit kan worden afgedwongen, zo is ons lichaam niet van de overheid.

Welke keuze maak je? Orgaandonatie is zeker een vorm van naastenliefde. Er kunnen emotionele argumenten zijn die als rem werken ten aanzien van donatie. En dat is begrijpelijk want het uitnemen van organen direct net het overlijden heeft impact op het rouwproces. Wel is er, in principe, goede begeleiding vanuit het ziekenhuis.

Je kunt de beslissing wel/niet donor overlaten aan je familie of iemand anders (optie 3,4). Besef dan wel hoe belastend dat kan zijn voor de overgebleven partij(en), zeker in de emotionele en hectische periode van een naderend of plotseling levenseinde. Het heeft m.i. dan ook de voorkeur om zelf een keuze te maken.

Binnenkort moet u een keuze hebben gemaakt. Vraag God om wijsheid in het maken van deze keuze. En laten we bedenken dat het belangrijkste van alles is als we met Paulus kunnen zeggen: "Of wij dan leven of sterven, wij zijn van de Heere" (Rom. 14:8)

Bronnen

behalve al genoemde sites, voor ethische bezinning:

- npvzorg.nl de site van de Nederlandse Patiëntenvereniging (NPV)
- Belder, J. *Wet dwingt tot nadenken* in: De Waarheidsvriend 2016/47
- idem. *Hersendood en dan* in: De Waarheidsvriend 2016/48
- idem. *Wie zwijgt stemt toe* in: De Waarheidsvriend 2020/17
- Wiegman-van Meppelen Scheppink, Esmé. 2015. *Wat is goed – Medische Ethiek voor elke dag* – Amsterdam: Buijten & Schipperheijn *Motief*, 123-38

Vragen:

- 1) Heeft u nog vragen/opmerkingen over dit artikel die om een aanvulling vragen?
- 2) Hebt u zelf ervaring met postmortale orgaandonatie (orgaandonatie na het overlijden) in familie- of vriendenkring en wilt u dat delen? Laat het me graag weten. Ik kan deze reacties dan verzamelen en toevoegen op de website en indien gewenst geanonimiseerd of op het besloten gedeelte laten plaatsen. Op die manier kunnen we elkaar helpen in het maken van onze keuzes.

ds. Rik de Pater